

Risicoperceptie en Risicocommunicatie bij Overstromingen

Rapportage van dataverzameling in het kader van de oefenweek 'waterproef' van de Taskforce Management Overstromingen (TMO).

Datum: december 2008

Auteurs: M.E. Baan, J.M. Gutteling & T. Terpstra

Universiteit Twente
Psychologie en Communicatie van Gezondheid en Risico

Contact informatie:

M.E. Baan
Universiteit Twente

Faculteit Gedragwetenschappen
Psychologie & communicatie van gezondheid & risico's
Citadel H429
Drienerlolaan 5
Enschede

E: m.e.baan@utwente.nl

T: 0534894469

Samenvatting en Conclusie

Inleiding

Dit rapport geeft een beschrijving van onderzoek naar de risicocommunicatie en risicoperceptie van overstromingsrisico dat is uitgevoerd naar aanleiding van de TMO-week “waterproef”. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van het PROmO-onderzoek. Het overstromingsrisico krijgt de laatste jaren meer aandacht in de politiek en beleid. Daarbij wordt er naast preventieve maatregelen, ook meer aandacht dan voorheen geschonken aan gevolgenbeperking. In het kader van dit onderzoek staat de rol van de burger bij gevolgenbeperking centraal. Hierbij gaat het dan vooral om aspecten als het bevorderen van de zelfredzaamheid van de burger ten tijde van een overstroming of om het creëren van voldoende draagvlak voor het nemen van fysieke preventieve maatregelen.

Om de risicocommunicatie af te kunnen stemmen op de behoefte van de burger is het van belang om inzicht te hebben in de risicoperceptie. Hierdoor kan de communicatieactiviteit aansluiten bij het beeld wat de burger heeft van het risico. Het doel van dit onderzoek is dan ook het in kaart brengen van het bereik bij burgers van de communicatieactiviteiten die hebben plaats gevonden rondom de oefenweek ‘waterproef’. Daarnaast wordt er gekeken of er een samenhang is tussen de communicatie over “Waterproef” en de activiteiten die in het kader daarvan hebben plaatsgevonden, en de risicoperceptie van burgers ten aanzien van overstromingen.

Resultaten

De vragenlijst is afgenomen onder 957 mensen in Nederland (responspercentage= 34.8%). Hierbij is gebruik gemaakt van vier verschillende case gebieden namelijk; Zeeland, Maaskant, Dordrecht en de rest van Nederland.

Bereik

Van alle ondervraagden heeft bijna de helft in de afgelopen weken iets gezien op tv, gelezen in kranten of op internet over het overstromingsrisico. De radio scoort als medium een veel lager bereik onder de respondenten. Spotjes als ‘denk vooruit’, ‘postbus 51’ en ‘Nederland leeft met water’ scoren ook erg laag op bereik. De krant heeft onder de verschillende media het grootste bereik als het gaat om informatie over het overstromingsrisico in de afgelopen weken. Tussen de verschillende gebieden zijn alleen hele kleine significante verschillen gevonden als het gaat om het bereik van radio en het lezen over overstromingsrisico’s in kranten, op internet of in huis-aan-huisbladen. Hierbij geven de respondenten uit Zeeland aan meer gezien of gelezen te hebben dan de respondenten uit de rest van Nederland.

Perceptie

Bij de factor risicoperceptie is gevraagd naar de mate waarin respondenten zich zorgen maken over het risico. Vervolgens is gevraagd naar de inschatting van de kans op een overstroming in de omgeving en de inschatting van de gevolgen.

Meer dan de helft van alle respondenten geeft aan zich niet of nauwelijks zorgen te maken om een overstromingsrisico. Slechts een heel klein percentage geeft aan zich veel zorgen te maken. Hierbij zijn geen significante verschillen gevonden tussen de case gebieden. Ook geeft meer dan drie kwart van de ondervraagden aan zich niet of nauwelijks onrustig of angstig te voelen bij de gedachte aan een overstroming. Wanneer het overstromingsrisico wordt vergeleken met andere risico’s (zoals griep epidemie, brand, economische recessie, enz.) dan maken de respondenten zich het minst zorgen over het overstromingsrisico. Criminaliteit en onveiligheid op straat wordt veel meer als een risico gezien waar men zich zorgen om maakt.

Een ruime meerderheid van de respondenten acht het niet waarschijnlijk dat er de komende 10 jaar een overstroming in hun regio zal plaatsvinden. Wanneer hier de case gebieden met elkaar worden vergeleken zijn er significante verschillen gevonden. In het gebied van Dordrecht wordt deze kans dan nog het hoogst ingeschat. Terwijl de respondenten uit de groep 'de rest van Nederland' deze kans het laagst inschatten.

Om de inschatting van de gevolgen van een overstroming in kaart te brengen is er onderscheid gemaakt tussen schade aan gebouwen, aantal slachtoffers en of het huis onder water komt te staan. Meer dan de helft van de ondervraagden denkt dat er heel veel schade aan gebouwen zal ontstaan wanneer er daadwerkelijk een overstroming plaats vindt. De schade aan gebouwen wordt in Zeeland gemiddeld hoger ingeschat dan in de rest van Nederland. Ook bij de inschatting van het aantal slachtoffers zijn er significante verschillen gevonden tussen de case gebieden. Hierbij schatten de respondenten uit het gebied van Maaskant het aantal slachtoffers het laagst in en het gebied Zeeland het hoogst. Vervolgens zijn er nog significante verschillen gevonden als het gaat om het gevolg van een overstroming dat de woning onder water komt te staan. De helft van de respondenten denkt dat de woning onder water komt te staan. Het Maasgebied scoort hierbij het hoogst en Zeeland scoort hierbij het laagst.

Vorbereidingsgedrag

Het voorbereidingsgedrag is opgedeeld in drie factoren. Hierbij zijn er vragen gesteld over de verantwoordelijkheid voor de informatievoorziening, nut van handelingsperspectieven en het daadwerkelijk voorbereidingsgedrag.

Meer dan de helft van de respondenten ziet het informeren over het overstromingsrisico als een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de burger zelf en de overheid. Een derde is van mening dat deze verantwoordelijkheid uitsluitend bij de overheid ligt.

Om te vragen welke handeling als voorbereiding op een overstroming als nuttig worden ervaren zijn er een aantal voorbeelden gegeven. Respondenten zien het meeste nut in het verzamelen van informatie over de gevolgen in de omgeving, evacuatie routes en hoge veilige plaatsen. Een derde ervaart ook het aanschaffen van een noodpakket als nuttig evenals het maken van afspraken met familie. Het aanschaffen van zandzakken en vloedschotten worden niet als nuttig ervaren. Vervolgens is er ook gevraagd of de respondenten dit gedrag van plan is uit te gaan uitvoeren. Hierbij geeft een kwart van alle respondenten aan dat zij van plan zijn om informatie te verzamelen. Opvallend is dat 10% van de respondenten aangeeft al in het bezit te zijn van een noodpakket. Toch geeft een zeer ruim deel van de ondervraagden aan geen actie te ondernemen als het gaat om deze handelingsperspectieven.

Aangezien het verzamelen van informatie als het meest nuttig wordt ervaren en ook het hoogste scoort bij de respondenten die aangeven wel voorbereidingen te willen treffen is het ook van belang te weten aan welk soort informatie de burger behoefte heeft. Ruim de helft van de ondervraagden geeft aan behoefte te hebben aan plaatselijke informatie over het overstromingsrisico. Vervolgens geeft ruim een derde aan zowel algemene als plaatselijke informatie te willen ontvangen. Er is maar een heel klein groepje respondenten tevreden met algemene instructies. De informatie van de overheid over overstromingsrisico's wordt wel als nuttig ervaren. Toch is voor meer dan de helft van de respondenten niet duidelijk waar zij terecht kunnen met vragen over dit onderwerp.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	6
2. Aanleiding	6
3. Onderzoeksdoel	7
4. Methode	7
4.1 Respondenten en dataverzameling	7
4.2 Meetinstrument.....	8
4.2.1 demografische gegevens van respondenten	8
4.2.2 het bereik van de communicatieactiviteiten	9
4.2.3 de perceptie van het overstromingsrisico	9
4.2.4 voorbereidingsgedrag	9
4.2.5 Communicatieboodschap	9
5. Resultaten	9
5.1 Demografische gegevens en respondenten	9
5.2 Bereik van communicatieactiviteiten	10
5.3 Risicoperceptie.....	11
5.3.1 Determinanten van risicoperceptie: zorgen	12
5.3.2 Vergelijking van overstromingen met enkele andere risico's.....	12
5.3.3 Determinanten van risicoperceptie: kans.....	12
5.3.4 Determinanten van risicoperceptie: gevolgen(resultaten november 2008)	13
5.4 Voorbereidingsgedrag.....	14
5.4.1 Verantwoordelijkheid	14
5.4.2 Nut handelingsperspectief.....	14
5.4.3 Daadwerkelijk voorbereidingsgedrag	15
5.5 Communicatieboodschap	15
Bijlage 1.....	17

1. Inleiding

In dit rapport wordt een beschrijving gegeven van onderzoek naar de risicocommunicatie en risicoperceptie van overstromingsrisico dat is uitgevoerd naar aanleiding van de TMO-week “waterproof”. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van het PROMO-onderzoek. De centrale vraag van het PROMO-onderzoek is geformuleerd als: Wat betekent de omslag in het denken van kansen naar het denken in risico’s bij overstromingen voor de burger en wat zijn de gevolgen op het bestuurlijk vlak? Of anders gezegd, wat moet er gebeuren dan wel veranderen om de risicobenadering in praktijk te brengen? PROMO richt zich daarbij op de rol van burgers en bestuurders in het toekomstig beleid.

PROMO doet onderzoek naar percepties van burgers van het huidige overstromingsrisico en hun intenties ten aanzien van toekomstig beleid. Het onderzoek omvat drie sporen: een sociaal-psychologisch, een sociaal-economisch en een bestuurlijk-institutioneel spoor. Daarnaast is er nog een ondersteunend technisch-wetenschappelijk spoor dat de andere sporen voedt met technische informatie en inzichten over risico’s van overstromingen. In het PROMO-onderzoek gaat veel aandacht uit naar de integratie van de verschillende sporen. Deze integratie wordt bevorderd door te werken met een drietal regionale cases: de dijkringen Walcheren (DR22), Eiland van Dordrecht (DR29) en Land van Heusden/Maaskant (DR36). Het PROMO-onderzoek wordt uitgevoerd ten behoeve van de ondersteuning van WV’21 en de activiteiten van de TMO, en het beleid in de deelnemende Provincies en Waterschappen. Het PROMO-project heeft een eigen website: www.omgaanmetoverstromingsrisicos.nl.

Naar risicocommunicatie met betrekking tot het overstromingsrisico is weinig bekend. Het overstromingsrisico krijgt de laatste jaren meer aandacht in de politiek en beleid. Hierbij wordt in aanvulling op fysieke preventieve maatregelen, ook meer aandacht dan voorheen geschonken aan gevolgenbeperking. In het kader van dit onderzoek staat de rol van de burger bij gevolgenbeperking centraal. Hierbij gaat het dan vooral om aspecten als het bevorderen van de zelfredzaamheid van de burger ten tijde van een overstroming of om het creëren van voldoende draagvlak voor het nemen van fysieke preventieve maatregelen.

De veronderstelling is dat door middel van (risico)communicatie de zelfredzaamheid gecreëerd of vergroot kan worden. Essentieel daarbij is dat de communicatie over overstromingsrisico’s:

- de burger bereikt.
- de burger op de juiste wijze op de hoogte brengt van het risico.
- de burger op de hoogte brengt van de mogelijke handelingen.
- de burger vertrouwen geeft dat men deze handelingen kan uitvoeren, en
- de burger het vertrouwen geeft dat het geadviseerde daadwerkelijk een oplossing biedt voor het gecreëerde probleem (dat men risico loopt op een overstroming).

Om de risicocommunicatie af te kunnen stemmen op de behoefte van de burger is het van belang om inzicht te hebben in de risicoperceptie. Hierdoor kan de communicatieactiviteit aansluiten bij het beeld wat de burger heeft van het risico. Daarnaast is het van belang te achterhalen hoe de burger geïnformeerd wil worden. Deze inzichten kunnen uiteindelijk leiden tot een beter beeld van factoren die een rol spelen bij het omzetten van intenties tot het voorbereiden naar daadwerkelijk gedrag.

2. Aanleiding

Naar aanleiding van het project ‘waterproof’ van de TaskForce Management Overstromingen (TMO) is onderzoek verricht naar de communicatieactiviteiten met betrekking tot risicocommunicatie bij overstromingsrisico’s.

Waterproef is een landelijk project dat zich richtte op het voorbereiden op een overstroming door veiligheidregio's en gemeenten. In de periode van 3-7 november 2008 is er een landelijke oefenweek geweest met betrekking tot het overstromingsrisico. Hierbij werd er in veiligheidsregio's en gemeenten geoefend met rampscenario's van het type 'ergst denkbare overstroming' (EDO). TMO stimuleerde de 25 veiligheidsregio's in Nederland om een crisisbestrijdingsplan voor grote overstromingen klaar te hebben. De ambitie daarbij was dat betrokken partijen structureel zouden samenwerken als en waar het nodig is. De finale van de reeks verbeteringen was de landelijke oefenweek Waterproef. In de oefenweek vonden in veel regio's grote oefeningen plaats om te kijken in hoeverre Nederland voorbereid is. Het programma zag er als volgt uit:

Maandag 3 nov: Watergolf. Oefening met een dreigende kustoverstroming

Dinsdag 4 nov: Waterloop. Oefening met een dreigende rivierenoverstroming

Woensdag 5 nov: Waterbassin. Oefening overstroming van Flevoland.

Donderdag 6 nov: Waterdamp. Oefenen van de na fase

Vrijdag 7 nov: Waterschout. Oefenen met risico- en crisiscommunicatie

Ondanks dat de aandacht tijdens de oefenweek voornamelijk uitging naar de bestuurlijke kant van het oefenproces, is er in de media nogal wat aandacht besteed aan de oefening. Er zijn veel berichten in de pers verschenen over de verschillende oefenprojecten. Ook is er in deze periode een campagne van Postbus 51 van start gegaan die speciaal gericht was op de aanschaf van een noodpakket. Daarnaast heeft een aantal gemeenten zelf het initiatief genomen tot risicocommunicatie op het gebied van overstromingen.

3. Onderzoeksdoel

Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van het bereik bij burgers van de communicatieactiviteiten die hebben plaats gevonden rondom de oefenweek 'waterproef'. Daarnaast wordt er gekeken of er een samenhang is tussen de communicatie over "Waterproef" en de activiteiten die in het kader daarvan hebben plaatsgevonden, en de risicoperceptie van burgers ten aanzien van overstromingen.

4. Methode

4.1 Respondenten en dataverzameling

In totaal zijn er 957 respondenten telefonisch ondervraagd. Er is voor gekozen om bij het afnemen van de vragenlijst rekening te houden met de case gebieden uit het PROmO-onderzoek, en deze te gebieden te contrasteren met deelnemers uit de rest van Nederland. Tabel 1 toont de uiteindelijke verdeling van respondenten:

Tabel 1. Aantal respondenten per casusgebied

<i>gebied</i>	<i>aantal respondenten</i>
Zeeland	150
Maasgebied	150
Dordrecht	157
Overig Nederland	500

De case gebieden hebben specifieke kenmerken als het gaat om overstromingsrisico's. Verschillen zijn bijvoorbeeld te vinden in dreiging vanuit de rivieren of zee, ervaring uit het verleden (overstromingsramp 1953 in Zeeland en extreem hoogwater in 1993 en 1995 in het

rivierengebied) en inundatiedieptes bij een potentiële overstroming. In figuur 1 is een kaart weergegeven waarop de case gebieden worden aangegeven.

Figuur 1: overzichtskaart met case gebieden onderzoek

De dataverzameling is uitgevoerd door I&O Research die door middel van een telefonische enquête de deelnemers hebben benaderd voor het onderzoek. De steekproef is getrokken bij Cendris. Cendris beschikt over een bestand van alle huishoudens in Nederland met een vaste (KPN)telefoonaansluiting. De enquêtes zijn afgenomen in de periode van maandag 10 tot dinsdag 18 november 2008. Potentiële respondenten zijn zowel 's middags als 's avonds benaderd om een evenwichtige verdeling tussen werkenden en niet-werkenden te bereiken. Er is geen specifieke inzet geweest om de representativiteit van deelnemers te borgen op aspecten als man/vrouwverdeling, opleidingsniveau, etc. De data zijn ongewogen op deze aspecten. De netto steekproef bestond uit 2750 nummers. Dit heeft 957 geslaagde gesprekken opgeleverd. Het responspercentage is dus 34,8 procent. In totaal is er voor 47,9 procent van de nummers weigeringen gekregen. Redenen hiervoor zijn onder andere principieel bezwaar en geen tijd. De overige 17,3 procent zijn niet bereikt in verband met geen gehoor, ziekte of taalproblemen.

4.2 Meetinstrument

Voorafgaande aan de oefenweek 'waterproof' is, in samenspraak met het projectbureau TMO, een vragenlijst opgesteld die betrekking heeft op de volgende onderwerpen:

4.2.1 demografische gegevens van respondenten

Hierbij is gekeken naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Verder is er gevraagd of de respondenten wel of geen kinderen hebben en of zij een overstroming hebben meegemaakt.

4.2.2 het bereik van de communicatieactiviteiten

Vragen die betrekking hadden op het bereik van de communicatieactiviteiten werden in een breder verband gesteld dan alleen de TMO Oefenweek. De vragen hadden betrekking op communicatieactiviteiten met als onderwerp overstromingsrisico's. Hierbij is gevraagd of de respondenten de afgelopen weken iets hebben gezien of gehoord over overstromingsrisico. Daarbij is er onderscheid gemaakt naar medium; radio, tv, internet of krant. Aan de deelnemers die aangaven wel het een en ander te hebben meegekregen uit de media is gevraagd of zij deze boodschap konden benoemen en beschrijven. Vervolgens is gevraagd of de deelnemers een idee hadden over het doel van de boodschappen die zijn uitgezonden.

4.2.3 de perceptie van het overstromingsrisico

De risicoperceptie vragen gingen in op de mate waarin met zich zorgen maakte over het overstromingsrisico en waarom men zich dan zorgen maakt. Ook is er gevraagd naar de mate waarin men zich zorgen maakt over andere risico's zoals een economische recessie of klimaatsverandering. Daarnaast zijn er vragen aan de orde gekomen over hoe waarschijnlijk de burger het acht dat een overstroming daadwerkelijk zal plaatsvinden en wat dan de gevolgen zijn voor de omgeving.

4.2.4 voorbereidingsgedrag

Het voorbereidingsgedrag van de respondenten is expliciet gemeten door te vragen welke maatregelen men al heeft uitgevoerd. Vervolgens zijn ook de intenties gemeten door te vragen welke maatregelen men van plan is om komend jaar uit te voeren. Naast dat er expliciet is gevraagd naar dit gedrag en intenties is er ook gevraagd naar de mening over het nut van deze mogelijke gedragingen. Voorbeelden van voorbereidingsgedrag zijn het aanschaffen van een noodpakket, maken van een noodplan, afspraken maken met familie en het maken van een evacuatie-route. Vervolgens is gevraagd of er redenen zijn die de burger weerhoudt deze handelingen uit te voeren. Een laatste kwestie die bij het al dan niet uitvoeren van gedrag een rol kan spelen is de verantwoordelijkheid. Hierbij gaat het om de rol van de overheid in een overstromingssituatie. Wie wordt er als verantwoordelijk gezien voor veiligheid, voorzorgsmaatregelen en informeren?

4.2.5 Communicatieboodschap

Vragen die betrekking hadden op de communicatieboodschap gingen in op de inhoud van de boodschap. Er is gevraagd naar de informatie behoefte van de burgers indien men zich zou willen voorbereiden op een overstroming. Vervolgens is gevraagd of de respondenten voldoende informatie zouden hebben bij algemene instructies of dat men behoefte heeft aan plaatselijk afgestemde informatie.

De vragenlijst zoals die is afgenomen aan de respondenten is opgenomen in bijlage 1.

5. Resultaten

5.1 Demografische gegevens en respondenten

In totaal zijn er 957 vragenlijsten afgenomen. De deelnemers aan het onderzoek bestonden voor 38% uit mannen en 62% procent uit vrouwen. De gemiddelde leeftijd is 57 jaar, waarbij de jongste deelnemer 16 en de oudste deelnemer 97 jaar is. 40% van de ondervraagden is werkzaam, ruim 30% geeft aan met pensioen te zijn en 18% geeft aan huisvrouw/man te zijn. De overige respondenten (12%) zijn student, werkloos of arbeidsongeschikt. Tabel 2 geeft een overzicht van de demografische variabelen die zijn gemeten.

Tabel 2. Demografische gegevens respondenten

N=957	alle gebieden	percentages	gemiddelde
geslacht	man	38.3	
	vrouw	61.5	
gemiddelde leeftijd			57 (minimum = 16, maximum= 97, SD=16)
hoogst genoten opleiding	Lager onderwijs	23	
	Middelbaar onderwijs	36.3	
	Hoger onderwijs	30.5	
	Wetenschappelijk onderwijs	8.4	
	overig	1.8	
thuisituatie	Alleen	23.6	
	Gehuwd/samenwonend, geen kinderen	37.5	
	Gehuwd/samenwonend, met kinderen	32.6	
	Alleenstaand met kinderen	3.1	
	bij ouders/ verzorgers	1.8	
	anders	1.3	

Een heel klein percentage 0.7% geeft aan nog nooit gehoord te hebben van de overstroming in 1953. De overige respondenten geven aan of zelf de ramp te hebben meegemaakt (17%) of indirect bekend zijn geworden met de ramp via de media of school (81%). Het extreme hoge water in het rivieren gebied van 1993 en 1995 is door 13% zelf meegemaakt. Ruim 84% geeft aan onder andere via de media of scholen bekend te zijn met deze hoge waterstanden. 4.9% geeft aan nooit van deze situatie gehoord te hebben. Er zijn geen noemenswaardige verschillen gevonden in communicatiebereik en risicoperceptie tussen mannen en vrouwen.

5.2 Bereik van communicatieactiviteiten

Op de vraag of men de afgelopen weken iets op televisie heeft gezien over het risico op een overstroming in Nederland, antwoordt 45.4 % met een positief antwoord. Meer dan de helft van de ondervraagden (54.4%) beantwoorde deze vraag met een 'nee'.

Van de 45.4% die de afgelopen weken iets op televisie heeft gezien over het risico op een overstroming gaf 45.2% aan dat het hierbij ging om een televisieprogramma en 25.1% heeft een reclamespotje gezien. Daarnaast heeft 10.8% zowel een tv programma als een spotje gezien. Bijna de helft (48,6%) van deze mensen weet nog te noemen om welk programma of spotje dat ging. (Dat betekent dat 12.3% van alle ondervraagden nog weet om welk programma of spotje het ging.) Programma's die genoemd worden zijn voornamelijk het journaal en actualiteiten programma's. Een aantal mensen noemt nog documentaires en de regionale televisieomroepen.

Tabel 3. Percentages van respondenten die informatie over overstromingsrisico hebben ontvangen

	Percentage van alle deelnemers aan het onderzoek (N=957)	Percentage van alle deelnemers aan het onderzoek (N=957)
Heeft u de afgelopen week iets op tv gezien over het overstromingsrisico	45.4	
Tv programma	20.5	
spotje	11.4	
		Denk vooruit 0.4
		Postbus 51 2.4
		Nederland leeft met water 2.2
		Landelijke oefenweek 1.1
Heeft u de afgelopen week iets op de radio gehoord over het overstromingsrisico	16.8	
Radioprogramma	8.4	
spotje	4.6	
		Denk vooruit 0.3
		Postbus 51 0.8
		Nederland leeft met water 0.4
		Landelijke oefenweek 0.1
Hebt u de afgelopen weken iets gelezen over het overstromingsrisico in Nederland, bijvoorbeeld in de krant, tijdschrift of een huis-aan-huisblad	47.2	
		Krant 42
		Tijdschrift 1.7
		Brochure 1.0
		Internet 2.1

Er zijn geen grote verschillen waar te nemen tussen de verschillende gebieden (de drie dijkringen en overig Nederland) als het gaat om het aantal respondenten dat iets op de televisie heeft gezien over het overstromingsrisico.

Op de radio heeft 16.8% van de respondenten gehoord over het overstromingsrisico. Hierbij geeft 8.4% aan dat het ging om een radioprogramma en 4.6% dat het ging om een spotje. 6.4% van alle ondervraagden weet nog waar het radioprogramma overging. Slechts 0.3% weet te noemen waar het radiospotje over ging. Als het gaat om het bereik van radio verschilt de regio Zeeland significant van de rest van Nederland ($p=.040$). In Zeeland scoort hierbij significant hoger dan de rest van Nederland, maar de verschillen zijn niet groot. Bij de vraag of men iets gelezen heeft over het overstromingsrisico scoort Zeeland ook hoger dan de rest van Nederland. Gezien over alle gebieden heeft bijna de helft van de ondervraagden iets gelezen met betrekking tot het overstromingsrisico. Hierbij scoort de krant het hoogst met een percentage van 42%. Tijdschriften en brochures scoren in verhouding erg laag met 1.7% en 1.0%.

5.3 Risicoperceptie

Risicoperceptie is op drie manieren bevraagd. Hierbij ging het in eerste instantie om de mate waarin men zich zorgen maakt over het overstromingsrisico. Ook is hierbij gevraagd naar andere risico's om een vergelijking te kunnen maken waarover men zich het meest zorgen maakt. Vervolgens is gekeken naar de inschatting van de kans op een overstroming door de respondenten en tot slot is gevraagd naar de inschatting van gevolgen van een overstroming.

In tabel 4 is een overzicht gegeven van de gemiddelde score op deze risicoperceptie factoren.

Tabel 4. Gemiddelde score risicoperceptie determinanten (3- puntschaal waarbij 1 'niet of nauwelijks' 3 'heel veel').

N=957	Zeeland	Dordrecht	Maaskant	Overig nl
Zorgen	1.31	1.35	1.26	1.24
Kans	2.84	2.83	2.70	2.73
Gevolgen	2.46	2.29	2.04	2.06

5.3.1 Determinanten van risicoperceptie: zorgen

Op de vraag 'als u terug denkt aan de informatie die u heeft gehoord en gezien in hoeverre maakt u zich dan zorgen?' antwoordt een ruime meerderheid (56.3%) zich niet of nauwelijks zorgen te maken. Slechts 4.4% van de ondervraagden geeft aan zich veel zorgen te maken. Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen de case gebieden als het gaat om de mate waarin men zich zorgen maakt op een overstroming. Wel maken vrouwen zich significant meer zorgen dan mannen. (Alleen is dit verschil in absolute zin relatief klein.)

Waarom maakt de een zich wel zorgen en de ander niet? De respondenten is gevraagd naar de reden van hun antwoord. Zaken die hierbij vaak werden genoemd zijn het vertrouwen in dijken en vertrouwen in de overheid. Een deel van de mensen acht de kans erg klein op een overstroming. Ook de locatie is een reden voor mensen om zich wel of geen zorgen te maken. Mensen die op hoge grond of tenminste op 1 hoog wonen geven dit ook aan als een reden om zich geen zorgen te maken. Daarnaast zijn er ook een aantal mensen die juist aangeven dichtbij een rivier of in de polder te wonen en zich daardoor meer zorgen te maken. Ook ziet een deel van de respondenten het overstromingsrisico als een 'ver van mijn bed show' en iets waar je toch niets aan kan doen. Tot slot werd ook de stijging van de zeespiegel genoemd als reden om je wel zorgen te maken over een overstroming.

5.3.2. Vergelijking van overstromingen met enkele andere risico's

Er is ook gevraagd naar de mate waarin men zich zorgen maakt over andere risico's. In de onderstaande tabel is dit weergegeven.

Tabel 5. Mate waarin men zich zorgen maakt over de volgende risico's:

N=957	(in percentages)	Helmaal niet of nauwelijks	Af en toe	Nogal eens tot vaak
Grote overstroming		76.8	18.1	4.6
Griepepidemie		73.7	21.5	5.1
Brand in uw woning		63.3	30.7	5.7
Economische recessie		41.7	38.3	19.2
Klimaatverandering		39.0	39.0	21.5
Criminaliteit/ onveiligheid op straat		28.2	35.4	36.1

In tabel 5 is af te lezen dat maar liefst 76.8 % van de ondervraagden zich helemaal niet of nauwelijks zorgen maakt over het risico op een grote overstroming. Daar tegenover maakt 4.6% zich nogal eens tot vaak zorgen om een overstromingsrisico. Van de mensen die aangeven zich nogal eens tot vaak zorgen te maken over een overstroming komt 40% (N=44) uit 'de rest van Nederland' gevolgd door 25% uit Dordrecht, 18% uit het Maasgebied en 16% uit Zeeland. Ook bij de vraag: 'als u denkt aan een overstroming, krijgt u dan een onrustig of angstig gevoel' antwoordt 77% met 'niet of nauwelijks'. Slecht 5% van de respondenten geeft aan een in grote mate onrustig of angstig te worden. Hierbij zijn geen significantie verschillen gevonden tussen de case gebieden.

5.3.3 Determinanten van risicoperceptie: kans

Naast dat er expliciet is gevraagd naar de mate waarin men zich zorgen maakt, is er ook gevraagd naar de waarschijnlijkheid dat een overstroming daadwerkelijk plaats zou kunnen

vinden. Van de respondenten heeft 34.7% nog nooit nagedacht over het feit dat er een overstroming plaats zou kunnen vinden. Ruim de helft van de deelnemers heeft er een enkele keer over nagedacht. Een klein deel (11%) van de ondervraagden denkt er regelmatig tot vaak aan. Hierbij is een significant verschil ($p=.00$) gevonden tussen de case gebieden Maaskant, Dordrecht, Zeeland en de rest van Nederland. De rest van Nederland scoort hier het laagst met een gemiddelde van 1.65 (SD=.61) op een schaal van 1 tot 3, waarbij 1 'nog nooit' en 3 'regelmatig of vaak'. Zeeland heeft hierbij het hoogste gemiddelde 1.97 (SD=.63) gevolgd door Dordrecht met een gemiddelde van 1.87 (SD=.65). Het Maasgebied scoort een gemiddelde van 1.82 (SD=.63).

Ondanks dat ruim de helft van de ondervraagden een enkele keer heeft nagedacht over het overstromingsrisico, acht 66% van alle respondenten het niet waarschijnlijk dat er de komende 10 jaar een overstroming in hun regio zal plaatsvinden. Slecht 4.7% acht dit heel waarschijnlijk. In Dordrecht wordt deze kans het hoogst ingeschat met een gemiddelde van 1.53 (SD=.66). De gebieden verschillen hierbij significant van elkaar ($p=.00$). De Maaskant heeft een gemiddelde van 1.43 (SD=.62) gevolgd door Zeeland met een gemiddelde van 1.30 (SD=.51). De laagste score was de rest van Nederland met een gemiddelde van 1.28 (SD=.53) zij achten de waarschijnlijkheid van een overstroming het minst groot. De score vond plaats op een 3-puntsschaal waarbij 1 'niet of nauwelijks waarschijnlijk', 2 'een beetje waarschijnlijk' en 3 'heel waarschijnlijk'. Meer dan de helft van de ondervraagden denkt wel dat door klimaatsverandering ook de kans op een overstroming toeneemt. 44.9% denkt dat deze kans een beetje groter wordt en 13.1% acht die kans veel groter.

5.3.4 Determinanten van risicoperceptie: gevolgen (resultaten november 2008)

De gevolgen van een overstroming zijn verdeeld in de schade aan gebouwen, aantal slachtoffers en de mate waarin de woning onder water komt te staan. In tabel 5 is weergegeven hoe de respondenten de gevolgen van een overstroming inschatten.

Tabel 6. Inschatting van de gevolgen van een overstroming (in percentages)

N=957	Niet of nauwelijks	Beetje	Heel veel
Schade aan gebouwen	15.8	21.1	52.5
Aantal slachtoffers	30.8	28.7	23.3
	ja		nee
Woning onder water	49.8		11.7

De schade aan gebouwen wordt door de respondenten uit het case gebied 'Zeeland' significant hoger ($p=.00$) ingeschat dan het case gebied 'rest van Nederland'. Zeeland scoorde hier een gemiddelde van 2.65 (SD=.63) op een schaal van 1 'niet of nauwelijks' tot 3 'heel veel'. De rest van Nederland scoorde hierbij 2.31 (SD=.80) op dezelfde 3-punstschaal. Tussen andere gebieden zijn geen verschillen gevonden.

Wanneer het gaat om het inschatten van het aantal slachtoffers verschillen alle gebieden significant van elkaar ($p=.00$). Hierbij schatten de respondenten uit het Maasgebied het aantal slachtoffers het laagst in met een gemiddelde van 1.68 (SD=.74) en Zeeland het hoogst met een gemiddelde van 2.27 (SD=.76) op een 3-puntsschaal waarbij 1 'niet of nauwelijks' tot 3 'heel veel'. Het case gebied 'rest van Nederland' scoorde een gemiddelde van 1.82 (SD=.80) en Dordrecht 2.09 (SD=.77).

Vervolgens zijn er significante verschillen gevonden ($P=.00$) tussen de case gebieden bij de vraag of men denkt dat het huis bij een overstroming onderwater komt te staan. Hierbij scoort het maasgebied het laagst met een gemiddelde van 1.63 (SD=.48), gevolgd door de rest van Nederland met een gemiddelde van 1.61 (SD=.49) op een schaal van 1 'ja' en 2 'nee'. Zeeland

scoort hierbij het hoogst met een gemiddelde van 1.29 (SD=.45). Het case gebied Dordrecht scoort een gemiddelde van 1.38 (SD=.49).

5.4 Voorbereidingsgedrag

Om meer inzicht te krijgen in het voorbereidingsgedrag van mensen zijn er drie aspecten bevroegd. Allereerst zijn er vragen gesteld met betrekking tot verantwoordelijkheid. Vervolgens is er gevraagd naar het nut van de handelingsperspectieven die in de risicocommunicatie veelal worden geboden. Hierbij zijn wel voorbeelden gegeven aan de respondenten. Tot slot is gevraagd naar de daadwerkelijke actie die mensen hebben ondernomen of van plan zijn te gaan uitvoeren.

5.4.1 Verantwoordelijkheid

Er zijn verschillende vragen gesteld met betrekking tot de verantwoordelijkheid van het overstromingsrisico. Een hele grote meerderheid van de respondenten (84%) vindt dat de overheid in alle gevallen moet waken voor de veiligheid van de burgers. Tussen het case gebied Zeeland en de rest van Nederland is een significant verschil gevonden ($p=.01$). Hierbij scoort Zeeland een gemiddelde van 1.08 (SD=.27) en de rest van Nederland scoort een gemiddelde van 1.18 (SD=.38) op een 2-puntsschaal waarbij 1 'ja' en 2 'nee'.

Ruim 77% vindt het een goed idee dat men zich voorbereid op een overstroming. Wanneer het gaat om de verantwoordelijkheid van informeren ziet bijna 35% dit als een taak van de overheid en 61% ziet dit als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Slechts 2.4% ziet dit als een eigen verantwoordelijkheid. Hierbij zijn geen significante verschillen gevonden tussen de case gebieden.

5.4.2 Nut handelingsperspectief

Er zijn een aantal voorbeelden genoemd van handelingsperspectieven die de burger heeft om zich voor te bereiden op een overstromingsrisico. Deze voorbeelden bestonden onder andere uit het plaatsen van zandzakken en vloedschotten, het maken van een noodplan en het maken van een noodpakket. In tabel 7 staan de percentages beschreven over hoe nuttig mensen het vinden om deze activiteit uit te voeren.

Tabel 7: Nut van handelingsperspectieven (in percentages)

N=957	Niet of nauwelijks nuttig	Enigszins nuttig	Heel nuttig
Informatie verzamelen over de gevolgen in de omgeving, evacuatieleroute en hoge veilige plaatsen	27.1	28.4	41.5
Noodpakket aanschaffen	37.5	25.4	35.2
Afspraken maken met familie	33.3	27.7	34.8
Noodplan maken	39.3	26.9	30.7
Verzekering afsluiten	49.5	20.9	22.3
Zandzakken en vloedschotten aanschaffen	63.8	18.0	12.9

Het verzamelen van informatie over de gevolgen in de omgeving tijdens een overstroming, evacuatie route en hoge/ veilige plaatsen, scoort het hoogst als het gaat om het ervaren van nut van deze handeling. Op een tweede plaats komt afspraken maken met de familie. Het plaatsen van zandzakken en vloedschotten wordt als minder nuttig ervaren. Een heel groot deel (72%) van de respondenten geeft aan dat er geen redenen zijn die hen er van weerhouden om zich voor te bereiden op een overstroming als men dat zou willen. De 19% van de ondervraagden die aangeeft wel belemmeringen te zien noemen hiervoor redenen als de lage kans op een overstroming, ouderdom of ziekte, financiën, gemakzucht, locatie en informatiegebrek. Van de mensen die aangeven belemmeringen te zien, geeft 17% aan tijd en moeite als een grote belemmering te zien (dat is 3.4% bij N=957). Slechts 10% van deze mensen geeft aan geld als een

grote belemmering te zien (dat is 2.1% van N=957). Bij het nut van het handelingsperspectief zijn geen significante verschillen gevonden tussen de case gebieden.

5.4.3 Daadwerkelijk voorbereidingsgedrag

Tabel 8. Bent u van plan om komend jaar daadwerkelijk een van de volgende voorbereidingen te treffen? (in percentages)

N=957	Ja, dat ga ik (waarschijnlijk) doen	Nee, dat ga ik (waarschijnlijk) niet doen	Ik weet het niet	Heb ik al
Informatie verzamelen over de gevolgen in de omgeving, evacuatie route en hoge veilige plaatsen	25.6	64.6	5.4	2.8
Afspraken maken met familie	20.2	68.9	5.4	3.6
Noodplan maken	17.8	71.4	5.9	3.1
Noodpakket aanschaffen	16.6	64.1	7.2	10.8
Verzekering afsluiten	11.8	71.7	7.4	6.1
Zandzakken en vloedschotten aanschaffen	4.4	89.8	1.9	0.7

In tabel 8 is af te lezen dat bij de actie die ondernomen wordt, het verzamelen van informatie als hoogste scoort. Van de ondervraagden geeft 25% aan om van plan te zijn om komend jaar daadwerkelijk informatie te verzamelen. Ook het maken van afspraken met de familie is relatief populair met 20.2%. Toch geeft een ruime meerderheid aan geen actie te ondernemen. Opvallend is dat zandzakken en vloedschotten erg laag scoren. Bijna 90% van alle respondenten geeft aan dat (waarschijnlijk) niet aan te schaffen. Er zijn respondenten die daadwerkelijk voorbereidingen hebben getroffen. Ruim 10% van de ondervraagden heeft een noodpakket in huis. Een klein percentage heeft afspraken met de familie gemaakt (3.6%) en een noodplan gemaakt (3.1%). Opvallend is dat 6.1% aangeeft een verzekering te hebben voor het overstromingsrisico. In Nederland is dit echter (nog) niet mogelijk, wel kan men zich verzekeren voor overlast door regenwater.

Wanneer een gebied daadwerkelijk zal overstromen denkt 33.8% van de respondenten thuis te zullen blijven. Ongeveer 42% zal proberen om het gebied te verlaten en 11% geeft aan een hoog gebouw te zoeken. Zo'n 10% van de ondervraagden weet welke actie men zal ondernemen.

5.5 Communicatieboodschap

De media-activiteiten, zoals deze beschreven zijn bij paragraaf 5.2 communicatiebereik, zijn door de respondenten beoordeeld op het doel. Meer dan de helft van de ondervraagden (56.1%) is van mening dat deze activiteiten als doel hadden om duidelijk te maken dat men wellicht is blootgesteld aan het overstromingsrisico. 40% van de ondervraagden is van mening dat deze activiteiten ook als doel hebben om de burgers te informeren over hoe men zich kan voorbereiden op een overstroming. Maar liefst 59.7% van de respondenten gaf aan dat men denkt dat deze activiteiten tot doel hadden om de burger te informeren dat de overheid goed voorbereid is op een overstroming.

Als het gaat om informatie over het overstromingsrisico, geeft ruim de helft (54%) behoefte te hebben aan plaatselijke afgestemde informatie vanuit de overheid. Ruim 36% wenst zowel plaatselijke als algemene instructies. Slechts 6.1% van de respondenten is tevreden met algemene instructies. Ook ervaren respondenten de informatie van de overheid waarin wordt aangegeven wat men moet doen ten tijde van een overstroming voor een groot deel als nuttig (heel nuttig= 40%, een beetje nuttig= 21%). Slechts 8% van de ondervraagden vindt deze informatie niet of nauwelijks nuttig. Daarnaast is er een groep (27%) dat aangeeft niet bekend te zijn met deze informatie.

Meer dan de helft van de ondervraagden (53%) geeft aan niet te weten waar men terecht kan met vragen over het overstromingsrisico. Ongeveer 44% geeft aan wel te weten waar men met vragen terecht kan. Hierbij wordt veelvuldig de gemeente, het waterschap en postbus 51 genoemd. Ook ministerie, overheid in het algemeen en Rijkswaterstaat worden gezien als organisaties waaraan men vragen kan stellen over het overstromingsrisico. Opvallend is dat er specifiek naar internet wordt verwezen als bron. Andere media worden niet genoemd.

Bijlage 1

Onderzoek naar communicatiebereik en risicoperceptie 'waterproef'

Doel van dit onderzoek is inzicht te verkrijgen in het bereik van verschillende communicatieactiviteiten rondom de TMO oefenweek 'waterproef' (zie voor verder informatie [www. http://www.platformoverstromingen.nl/waterproef](http://www.platformoverstromingen.nl/waterproef)) en het effect van deze activiteiten op de risicoperceptie.

Er zullen in totaal 950 respondenten (netto) benaderend moeten worden. Hiervan zullen er 450 uit de casus gebieden van promo komen, waarvan 150 uit de regio Zeeland, 150 uit de regio Dordrecht en 150 uit de regio Maaskant. De overige 500 respondenten zullen binnen heel Nederland geselecteerd worden met uitzondering van de casus gebieden. De vragenlijsten zullen worden afgenomen doormiddel van telefonische enquêtes in de periode van 10 tot en met 14 november 2008.

De vragenlijst is opgebouwd uit 3 delen, waarvan het eerste deel ingaat op het bereik van de communicatieactiviteiten, het tweede deel zal ingaan op de risicoperceptie en in het laatste deel zullen vragen worden gesteld die betrekking hebben op demografische variabelen.

De vragenlijst

Communicatie bereik

1. Hebt u in de afgelopen weken iets op de **televisie** gezien over het risico op overstromingen?
  - Nee
  - Ja
    - Was het een tv-programma of een spotje?
    - Weet u nog welk tv programma (zender/omroep/titel??) of welke spotje (denk vooruit / postbus 51/ Nederland leeft met water/ landelijke oefenweek waterproef)
    - Kunt u zich nog herinneren waar het over ging? (openvraag)
2. Hebt u in de afgelopen weken iets op de **radio** gehoord over het risico op overstromingen?
  - Nee
  - Ja
    - Was het een radio-programma of een spotje?
    - Weet u nog welk radio programma (zender/omroep/titel) of welke spotje (denk vooruit / postbus 51/ Nederland leeft met water/ landelijke oefenweek waterproef)
    - Kunt u zich nog herinneren waar het over ging? (openvraag)
3. Hebt u in de afgelopen weken iets **gelezen** over het risico op overstromingen, bijvoorbeeld op internet, in de krant, een tijdschrift of in een huis-aan-huis-blad?
  - Nee
  - Ja
    - Waar heeft u dat gelezen? Internet / krant / tijdschrift / brochure?
    - Welke internetpagina / krant / brochure / etc
    - Kunt u zich nog herinneren waar het over ging? (openvraag)
4. Denkt u dat deze media activiteiten tot doel hadden om ...
  - ... u duidelijk te maken dat u wellicht blootgesteld bent aan het risico op een overstroming? (Ja/Nee/ weet niet).

- ... u te informeren hoe u zich kunt voorbereiden op overstromingen? (Ja/Nee/ weet niet)
  - ... u te informeren dat de overheid zich goed voorbereidt op overstromingen? (Ja/Nee/ weet niet)
5. Als u nu terugdenkt aan alle informatie die heeft ontvangen, maakt u zich dan zorgen over het risico op een overstroming?
Niet of nauwelijks / een beetje / heel veel
6. Kunt u aangeven waarom u zich wel of geen zorgen maakt? [open vraag]

Perceptie

7. Maakt u zich wel eens zorgen over de volgende gebeurtenissen, ongemakken en risico's?

Klimaatverandering
 Het optreden van een economische recessie
 Een grote overstroming in uw regio
 Een griep-epidemie of ziektegolf
 Brand in uw woning
 Criminaliteit / onveiligheid op straat

helemaal niet of nauwelijks / af en toe / nog al eens of vaak

8. Als u denkt aan het risico op een overstroming, krijgt dan een onrustig en angstig gevoel?
Niet of nauwelijks / een beetje / heel veel
9. Stel dat er een overstroming plaats zou vinden vanuit een rivier of zee bij u in de buurt
- a. Heeft u daar wel eens over nagedacht? *Nog nooit / enkele keer / regelmatig of vaak*
  - b. Hoe waarschijnlijk vindt u het, dat zo'n overstroming plaatsvindt in de komende 10 jaar? *Niet of nauwelijks / een beetje / heel waarschijnlijk*
  - c. Denkt u dat de kans op een overstroming groter zal worden door klimaatverandering? *Blijft gelijk / wordt een beetje groter / wordt veel groter*
  - d. Denkt dat er schade zal ontstaan aan de gebouwen in uw gebied, als er een overstroming plaats vindt? *Niet of nauwelijks / een beetje / heel veel*
  - e. Denkt dat er weinig of veel slachtoffers zullen vallen in uw gebied, als er een overstroming plaats vindt? *Niet of nauwelijks / een beetje / heel veel*
  - f. Denkt dat uw eigen huis onder water komt te staan? *Ja / Nee, omdat ... / Weet Niet*
  - g. Denkt u dat u thuis zult blijven, een hoog gebouw in de omgeving zult op zoeken, of dat u zult proberen het gebied te verlaten? [motiveer keuze]
10. Vind u dat de overheid in alle gevallen moet waken voor uw veiligheid?
Ja/ nee / weet ik niet
11. Vindt u het een goed idee als de mensen in uw regio zichzelf zouden voorbereiden op mogelijke overstromingen? *Ja/ nee / weet niet*
12. Vindt u dat de overheid u dient te informeren en in staat moet stellen om u voor te bereiden?

Ja, dat is een taak van de overheid / nee, dat is mijn eigen verantwoordelijkheid/ dat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid/ ik weet het niet

13. Stel dat u zich zou willen voorbereiden op een overstroming, aan welke informatie heeft u dan het meest behoefte? [open vraag]
14. Kunt u aangeven hoe nuttig u de volgende voorbereidingen vindt? *Niet of nauwelijks / een beetje / heel nuttig*
- Een noodpakket (voedsel & water, verbanddoos, radio op batterijen, etc)
  - Informatie over de gevolgen van een overstroming in uw omgeving, en evacuieroutes of veilige/hoge plaatsen in uw omgeving
  - Een noodplan maken voor uzelf en uw gezin. Dus: een lijstje van wat u moet doen in geval van een evacuatie of overstroming
  - Afspraken met familie, vrienden of burens over hoe u elkaar kunt helpen tijdens een evacuatie/overstroming
  - Zandzakken en vloedschotten om te voorkomen dat het water uw huis binnendringt
  - Een verzekering afsluiten tegen schade door overstromingen
15. Stel dat u zich zou willen voorbereiden op overstromingen. Zijn er redenen die u ervan weerhouden om u voor te bereiden op overstromingen?
Nee, niets weerhoudt me ervan om me voor te bereiden op overstromingen.
Ja, (meerdere antwoorden mogelijk)
- .... [vraag aan respondent wat hem/haar ervan weerhoudt]
  - zijn "tijd en moeite" voor u een belemmering (niet of nauwelijks / een beetje / een grote belemmering)
  - is "geld" voor u een belemmering (niet of nauwelijks / een beetje / een grote belemmering)
16. vindt u dat u over de juiste informatie beschikt om u voor te kunnen bereiden? (informatie is geen belemmering, ik weet voldoende/ informatie is enigszins een belemmering; ik weet wel een beetje hoe ik me kan voorbereiden, maar ik zou meer willen weten om de juiste beslissingen te kunnen nemen / informatie is een grote belemmering, ik weet niet of nauwelijks hoe ik me kan voorbereiden)
17. Wanneer de overheid u informeert bent u dan tevreden met algemene instructies of plaatselijk afgestemde instructies?
18. Vindt u de informatie waarin wordt aangegeven wat u moet doen ter voorbereiding en ten tijde van een overstroming nuttig?
niet of nauwelijks nuttig / Een beetje / Heel nuttig
19. Bent u van plan om in het komende jaar de volgende voorbereidingen te treffen?
- Een noodpakket (voedsel & water, verbanddoos, radio op batterijen, etc)
  - Informatie zoeken over de gevolgen van een overstroming in uw omgeving, en evacuieroutes of veilige/hoge plaatsen in uw omgeving
  - Een noodplan maken voor uzelf en uw gezin. Dus: een lijstje van wat u moet doen in geval van een evacuatie of overstroming
  - Afspraken met familie, vrienden of burens over hoe u elkaar kunt helpen tijdens een evacuatie/overstroming
  - Zandzakken en vloedschotten om te voorkomen dat het water uw huis binnendringt
  - Een verzekering afsluiten tegen schade door overstromingen

Per voorbereiding respondent laten aangeven:

Ja, dat ga ik (waarschijnlijk) doen

Nee, dat ga ik (waarschijnlijk) niet doen...

Dat weet ik nog niet..

20. Weet u waar u terecht kunt met vragen over overstromingsrisico's?
Ja,..../ nee/ weet ik niet

21. Heeft u wel eens van de volgende overstromingen gehoord?

Watersnoodramp in 1953

Ja, ik woonde in 1953 zelf in het getroffen gebied

Ja, maar alleen via de kranten en de televisie

Nee, ik heb nog nooit van deze overstroming gehoord

Het extreem hoge water in het rivierengebied in 1993 of 1995

Ja, ik woonde destijds zelf in een van de getroffen gebieden

Ja, maar alleen via de kranten en de televisie

Nee, ik heb nog nooit van deze overstromingen gehoord

22. Wat is uw geslacht?

23. Bent u: alleenstaand/ getrouwd

24. Hebt u thuiswonende kinderen,

nee

ja

... jonger dan 6 jaar?

... tussen 6 en 18 jaar?

25. Wat is uw leeftijd (in jaren)?

26. Wat doet u in het dagelijkse leven?

Gepensioneerd / vrijwilligerswerk

Werkzaam in loondienst

Eigen onderneming

Niet werkzaam / Studerend

27. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?

Lager onderwijs/basisschool (VGLO, LAVO)

Lager Beroepsonderwijs (LTS, ITO, LEAO, LHNO, VMBO, Huishoudschool, e.d.)

Middelbaar Algemeen (MAVO, ULO, MULO, IVO, e.d.)

Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO, MTS, MEAO, MHNO, INAS, MLS, e.d.)

Hoger Algemeen en Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs (HAVO, VWO, MMS, HBS, Gymnasium, Lyceum, Atheneum)

Hoger Beroepsonderwijs (HBO, HTS, HEAO, bacheloropleiding)

Wetenschappelijk onderwijs, doctoraal, wo-bachelor, wo-master, doctoraat (Universiteit, WO)

28. Wat zijn de 4 cijfers van uw postcode?

(Met deze 4 cijfers kunnen we nagaan in welke plaats of wijk u woont. Hiermee onderzoeken we bijvoorbeeld of mensen die dichterbij het water wonen zich ook minder veilig voelen voor overstromingen. Uw anonimiteit blijft gewaarborgd.)